

Vastaus valtuustoaloitteeseen, Alle 3-vuotiaiden lasten kotihoidon tuen kuntalisä Vihtiin

Sivistyslautakunta 02.09.2025 § 25
153/12.07.00/2025

Kristillisdemokraattien valtuustoaloitteessa esitetään kotihoidontuen kuntalisän käyttöönottoa Vihdissä määräaikaisena kokeiluna. Ehdotettu kuntalisä olisi 200 €/kk alle 3-vuotiaasta lapsesta ja 50–70 €/kk sisaruslisänä. Kuntalisän kohderyhmänä olisivat perheet, jotka saavat Kelan kotihoidontukea ja hoitavat kaikki alle 3-vuotiaat lapsensa kotona.

Aloitteessa esitetyt tavoitteet liittyvät kunnan lapsiystävällisen imagon vahvistamiseen, perheiden valinnanvapauden tukemiseen, varhaiskasvatuksen paineen keventämiseen sekä muuttovoiman lisäämiseen.

Vastaus aloitteeseen

Taustatietoa kotihoidon tukimuodoista:

Kelan kotihoidontuki on perhe-etuus, jota maksetaan vanhemmalle tai huoltajalle, joka hoitaa alle 3-vuotiaasta lasta kotona. Tuki koostuu lakisääteisestä hoitorahasta sekä tulojen mukaan määräytyvästä hoitolisästä (joissakin kunnissa myös kuntalisästä). Kotihoidon tuki on kokonaisuudessaan kunnan kustantamaa tukea perheille, vaikka tuki maksetaankin Kelan toimesta.

Hoitoraha on vuonna 2025 yhdestä alle 3-vuotiaasta lapsesta 377,68 euroa/kk ja muista alle 3-vuotiaista lapsista 113,07 euroa/kk sekä yli 3-vuotiaista, alle kouluikäisistä lapsista 72,66 euroa/kk kustakin. Hoitolisä on enintään 202,12 euroa/kk ja sitä maksetaan vain yhdestä lapsesta. Hoitolisään vaikuttavat perheen koko ja bruttotulot. Hoitolisää maksetaan pääsääntöisesti perheille, joiden tulot ovat selvästi suomalaisten mediaanituloa pienemmät. Kuntalisällä tarkoitetaan Kelan kotihoidontuen päälle, kunnan määrittelemillä ehdoilla, maksettavaa erillistä vapaaehtoista lisää.

Kuntaliiton vuonna 2024 julkaiseman selvityksen mukaan Manner-Suomen kunnista yhteensä 64 kuntaa (kyselyyn vastanneet kunnat n= 251) on maksanut lasten kotihoidontuen kuntalisää. Joissakin kunnissa kuntalisää on maksettu alle kolmevuotiaista lapsista ja osassa kuntia vain alle yksi- tai kaksivuotiaiden lasten hoidosta. Suurimmassa osassa Manner-Suomen kuntia kuntalisää ei ole maksettu lainkaan. Yleinen trendi osoittaa kuitenkin jonkin verran kuntalisän käyttöönoton lisääntymistä. Yhtenä selittäväenä tekijänä Kuntaliitossa on pidetty sitä, että varhaiskasvatukseen tuodaan aikaisempaa enemmän alle vuoden ikäisiä lapsia hoitoon. Lisän avulla osa kunnista on pyrkinyt hillitsemään varhaiskasvatuspalveluiden kysyntää ja purkamaan syntyneitä jonoja. Joissakin kunnissa kuntalisää on hyödynnetty strategisena keinona houkutella lapsiperheitä kuntaan lasten määrän vähentyessä.

Kuntalisän suuruus on ollut sitä maksavissa kunnissa keskimäärin 189 euroa alle 3-vuotiaasta lapsesta vaihteluvälin ollessa 50-400 euroa/lapsi. Lisän maksaminen on ollut yleisempää pienissä alle 5000 asukkaan kunnissa (30,5%) ja vähiten yleistä 50 000-100 000 asukkaan kunnissa (12,5%). 10 000-20 000 asukkaan kunnista 20% ja 20 000-50 000 asukkaan kunnista 29% vastanneista maksoi kotihoidontuen kuntalisää kyselyn toteuttamishetkellä keväällä 2024. Kuntalisän ehdot ja summat vaihtelevat kunnittain. Joissain kunnissa kuntalisä maksetaan automaattisesti Kelan kautta, toisissa se vaatii erillisen hakemuksen.

Kuntalisää maksavista kunnista 54 kuntaa (79 %) on asettanut erityisiä ehtoja lisän maksamiselle. Kunnista 49% on edellyttänyt, että vanhemman tulee itse hoitaa lasta, ja lisäksi 40% kunnista on edellyttänyt, että perheen kaikki lapset hoidetaan kotona.

Lähialueen kunnista kuntalisää ovat maksaneet vuonna 2024 Espoo, Helsinki, Kauniainen, Kerava, Loppi, Nurmijärvi ja Tuusula.

Kunta	euroa / alle 1-vuotias	euroa / alle 2-vuotias	euroa / alle 3-vuotias
Espoo	160	160	
Helsinki	264		
Kauniainen	220	200	
Kerava	100	100	
Loppi			200
Nurmijärvi		200	
Tuusula	150	150	

Vaikutusten arviointi:

Kuntaliiton selvityksen mukaan kuntalisän vaikutusten arviointi varhaiskasvatuspalvelun kysyntään on osoittautunut haasteelliseksi. Monissa kunnissa järjestetään avoimia varhaiskasvatuspalveluja, joihin osallistuminen ei poista oikeutta kotihoidontuen saamiseen. Lähes puolet kuntalisää maksavista kunnista arvioi, ettei kuntalisän maksamisella ole ollut vaikutusta varhaiskasvatuspalvelujen kysyntään, vaan eniten sillä on ollut vaikutusta lapsen aloittamisajankohtaan varhaiskasvatuksessa.

Nykyisen perhevapaajärjestelmän mukaisia vanhempainrahopäiviä on mahdollista käyttää siihen saakka, kunnes lapsi täyttää kaksi vuotta, joka antaa perheille myös aikaisempaa paremmat edellytykset tehdä joustavia järjestelyitä lapsen hoidon toteuttamiseksi.

Suomessa varhaiskasvatukseen osallistuminen on kansainvälisesti vertaillen alhaista, erityisesti verrattuna muihin Pohjoismaihin. 3–5-vuotiaiden osallistumisaste on noin 82 %, mikä jää alle OECD:n keskiarvon (88 %) ja selvästi jälkeen muista Pohjoismaista (94–98 %). Alle 3-vuotiaiden osallistumisaste on Suomessa noin 42 %, mikä on hieman yli OECD:n keskiarvon (26 %), mutta jää EU:n tavoitetasosta (45 % vuoteen 2030 mennessä). Tutkimusten mukaan osallistumista rajoittavat esimerkiksi kotihoidontuen rakenteet, jotka kannustavat lapsen hoitoon kotona. Suomen hallituksen pitkän linjan tavoitteisiin on kuulunut varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nostaminen, työllisyyden parantaminen ja perheiden arjen tukeminen. Näiden tavoitteiden

edistämiseksi hallitus on valmistellut ja toteuttanut esityksiä, joiden mukaan varhaiskasvatusmaksuja alennetaan erityisesti pieni- ja keskituloisilta perheiltä.

Tutkimusten mukaan (esim. Kela ja THL) kotihoidon tuen käyttö jakautuu epätasaisesti eri väestöryhmien kesken, mikä nostaa esille tasa-arvokysymyksiä. Pitkiä tukijaksoja käyttävät erityisesti pienituloiset, matalasti koulutetut ja epävakaassa työmarkkina-asemassa olevat äidit. Maahanmuuttajatausta ja yksinhuoltajuus ennustavat pidempää kotihoidon tuen käyttöä. Lyhyempiä tukijaksoja suosivat korkeasti koulutetut, vakituksessa työssä olevat, suurempituloiset äidit. Tutkimusten mukaan tukien korottaminen vähentää erityisesti äitien osallistumista työmarkkinoille, ja he jäävät useimmiten pysyvästi jälkeen palkkakehityksessä. Perhevapaaudistus (1.8.2022) on sittemmin hiukan tasoittanut sukupuolten välistä eroa vanhempainvapaan käytössä.

Vihdin tilanne:

Alla olevasta tilasto osoittaa, että Vihdissä on hyvin vähän alle 1 -vuotiaita lapsia kunnallisen varhaiskasvatuksen piirissä ja 1-3 -vuotiaita yhteensä 276.

VIHDIN KUNTA
VARHAISKASVATUS
ASEMANTIE 30
03100 NUMMELA

KUNTAKOHTAINEN YHTEENVETO

4.8.2025

31.08.2025/ 0 - 1, 1 - 3/ yhteenveto

Hoitopaikka	Kokopäivä	Osapäivä	Esiopetus	Yhteensä
Päiväkotiyhteensä	261	13	0	274
0 - 1 vuotiaat	3	0	0	3
1 - 3 vuotiaat	258	13	0	271
Perhepäivähoito yhteensä	5	0	0	5
0 - 1 vuotiaat	0	0	0	0
1 - 3 vuotiaat	5	0	0	5
Kaikki yhteensä	266	13	0	279
0 - 1 vuotiaat	3	0	0	3
1 - 3 vuotiaat	263	13	0	276

Vihdissä varhaiskasvatuksessa on yhteensä noin 1300 lasta (kunnallinen ja yksityinen). Alle 3-vuotiaiden osalta osallistumisaste on ollut viime vuosina noususuhdanteinen, ollen tällä hetkellä noin 55%.

Kelan kotihoidontukeen oikeutettuja lapsia on Vihdissä arviolta noin 495. Heinäkuun 2025 tilaston perusteella tukea on maksettu 279:lle. Mikäli kuntalisää maksettaisiin kyseiselle määrälle 200 euroa kuukaudessa, olisivat kunnalle koituvat lisäkustannukset vuodessa 669 600 euroa. Mahdollinen kuntalisä vaatisi siten erillistä rahoitusta, ja se vaikuttaisi myös muiden palveluiden resursointiin.

Kotihoidon tuen kuntalisän toteutuksessa tulisi huomioida sekä taloudelliset että toiminnalliset näkökulmat, kuten:

1. Tuen riittävyys ja kilpailukyky

Kuntalisän suuruuden tulisi olla sellainen, että se muodostaisi perheille

aidon vaihtoehtojen varhaiskasvatuspaikan käytölle. Kuntalisän tulisi olla kustannustehokas mutta samalla houkutteleva perheille.

2. Ennakoitavuus ja kesto

Tuen tulisi olla riittävän pitkäkestoinen ja ennakoitava (esim. valtuustokauden mittainen), jotta perheet voisivat tehdä suunnitelmia pidemmällä aikavälillä. Lyhytaikainen tai epävarma tuki ei todennäköisesti vaikuttaisi perheiden päätöksiin merkittävästi.

3. Vaikutukset palvelutarpeeseen

Kuntalisä saattaisi vähentää varhaiskasvatuspaikkojen kysyntää ja tuoda mahdollisia säästöjä kunnalle. Samalla kotihoidon tuen ja kuntalisän kustannukset kuitenkin kasvaisivat, kunta menettäisi varhaiskasvatusmaksutuottoja ja verotuloja toisen vanhemman jäädessä kotiin, joten mahdollisia säästövaikutuksia on vaikea ennakoida.

4. Kohdentaminen ja selkeät ehdot

Tuen ehtojen tulisi olla selkeät ja helposti ymmärrettävät, jotta perheet voivat arvioida tukikelpoisuuttaan (esim. ikärajat, sisarkorotukset, tuen aikarajat ja sisaruksen osallistumismahdollisuus varhaiskasvatukseen).

5. Hallinnolliset vaikutukset

Mikäli kuntalisä hoidettaisiin kunnan omana toimintana, lisäisi se hallinnollista kuormitusta ja vaatisi lisäresursseja asiakaspalveluun, päätöksentekoon ja maksatusprosessiin.

6. Vaikutusten arviointi

Kuntalisän käyttöönotosta tulisi tehdä ennalta vaikutusten arviointi: kuinka moni perhe voisi siirtyä kotihoitoon, mitä kustannuksia syntyisi ja miten tämä vaikuttaisi varhaiskasvatuksen henkilöstöresursseihin.

7. Strateginen ja taloudellinen harkinta.

Kunnan taloudellinen tilanne, strategiset painopisteet sekä väestörakenne vaikuttavat arvioon siitä, olisiko kuntalisän maksaminen tarkoituksenmukaista ja oikealla tavalla vaikuttavaa. Kuntaliiton selvitysten mukaan perheiden käyttäytymistä on vaikea ennakoida, mikä korostaa kokeilujen ja seurantatiedon merkitystä päätöksenteossa.

Vihdin kunta pystyy nykyisillä resursseillaan vastaamaan hyvin varhaiskasvatuspalvelujen tarpeeseen, eikä väestöennusteiden perusteella ole odotettavissa painetta varhaiskasvatuspaikkojen lisäämiselle. Kuntalisä voi tukea lapsiystävällisen kuntaimagon vahvistamista sekä edistää perheiden mahdollisuuksia valita lapsen hoitomuoto omien arvojen ja elämäntilanteen mukaisesti. Kuntalisän maksamisella ei kuitenkaan ole todettu olevan merkittävää vaikutusta lapsiperheiden asuinpaikan valintaan. Lisäksi on epävarmaa, tulisiko kuntalisä kohdentumaan lasten kannalta toivotulla tavalla. Varhaiskasvatuksella on tutkitusti merkittävä rooli hyvinvointi- ja oppimiseröjen tasaamisessa sekä alueellisen eriarvoistumiskehityksen ehkäisyssä. Varhainen osallistuminen varhaiskasvatuspalveluihin tukee erityisesti niitä lapsia, joilla on suurempi tuen tarve ja riski syrjäytyä yhteiskunnassa. Aiemmat tutkimukset antavat viitteitä siitä, että kuntalisän vaikutukset eivät kohdentuisi tästä näkökulmasta toivotulla tavalla.

Kuntalisän mahdollinen käyttöönotto edellyttäisi laajempaa arviointia ja keskustelua osana kunnan strategista suunnittelua. Samalla tulisi tarkemmin määritellä tavoitteet, arvioida kohderyhmän tarpeet,

vaikutukset kunnan muihin palveluihin ja talouteen, mahdolliset rahoituslähteet sekä pitkän aikavälin seuraukset lapsille ja perheille.

Valmistelija	Taina Vainio etunimi.sukunimi(at)vihti.fi, p. 0444675275 Hanna Arvilommi etunimi.sukunimi(at)vihti.fi, p. 0440421563
Esittelijä	Sivistys- ja hyvinvointijohtaja Mari Haapanen
Ehdotus	Sivistyslautakunta päättää ja esittää kunnanhallitukselle ja edelleen kunnanvaltuustolle, että se hyväksyy vastauksena valtuustoaloitteeseen seuraavaa ja toteaa aloitteen loppuunkäsittellyksi: Kotihoidon tuen kuntalisän sijaan turvataan ensisijaisesti kunnan lakisääteisen varhaiskasvatuksen sekä avoimen päiväkodin toiminnan taloudelliset resurssit, palvelujen saatavuus ja toiminnan laatu uusien lapsiperheiden houkuttelemiseksi kuntaan.
Käsittely	Päivi Åhlgren teki Susanna Tiirikaisen kannattamana ehdotuksen asian palauttamisesta valmisteluun. Puheenjohtaja Petteri Lindfors tiedusteli, voidaanko muutettu päätösehdotus hyväksyä yksimielisesti. Koska ehdotusta ei vastustettu, puheenjohtaja totesi asian hyväksytyksi yksimielisesti.
Päätös	Sivistyslautakunta päätti palauttaa asian valmisteluun.